

DEO OPTIM. MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS,
*manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Jovis vigesimâ-primâ
mensis Februarii, anno Domini M. DCC. LXXV.*

M. CLAUDIO TH. GUILL. GUILBERT DE PREVAL,
Doctore Medico, Præside, Theseos Auctore.

An ad sanitatem Equitatio?
I.

UENAM, varias inter corporis exercitationes, ad tuendam resti-
tuendamve sanitatem plus prosint meditantî, nulla sanè accommoda-
tior occurrit quam repetita interdum equitatio. Hæc varias apud gentes
tantoperè celebratur, ut nullum aliud æquè tutum ac efficax habeatur
præsidium. Hinc est quòd celeberrimus Angliæ Medicus Sydenham,
ab hydrargyrosi luem veneream, febres intermittentes peruviani cor-
ticis usu, non certius quidem curari, quam phthisin ab ipsâ equitatione sanctè affirmat.
Nec ad hypochondriacos, cachecticos, hystericos, melancholicos affectus, ad chlorosim
& ad roboranda corpora, aliud est certum æquè remedium. Et antiquiores apud
scriptores quæ passim equitationis leguntur encomia ratione & experientiâ fulciun-
tur. Equitationis namque commoda, effectus & utilitates si perquisieris; hæc ad tria
capita reducenda comperies, 1°. Fovet & emendat digestiones. 2°. Sanguinis cir-
A

2
cuium adjuvat, ideoque omnes motus suscitatur & dirigit. 30. Secretiones excretion-
nesque sustentat & promovet.

I I.

PROMOVENDÆ digestionis præstantissimum equitationem esse præsidium
firmâ & constanti observatione planum est. Qui lentè digerunt æquè efficax nullum
aliud remedium inveniunt, modò non repletus nimis sit ventriculus, nec celeri nimis
atque succussivâ utantur equitatione. At modico primùm ferantur itinere, donec
majora in dies spatia gradatim emensi, utilitatem inde percipiant. Cur equitatione ita
foveantur, & corroborentur digestiones? In promptu ratio est. Moderatâ exerci-
tatione hûc & illuc leniter moveretur ventriculus, ab ambientibus premitur visceribus,
sursum à diaphragmate, à musculis abdominalibus anteriùs, à resistentibus partibus
posterius, intestinorum gyris & hepate à lateribus. Hi autem varii, leves, successivi,
& alternati motus, quasi premente manu, molliter ventriculum succutunt; sed & ipse
ventriculus equi motu blandè moveretur & agitur: hinc sanè peristalticus ejus motus,
& ipsius actio tonica excuscitatur. Hoc igitur multiplici motu intra ventriculum
contenta voluntur, miscentur, exprimuntur, ipsius audauctur calor. Eo tandem
motu è ventriculo citius ad pylorum truduntur assumpta; intestinis verò ulteriorem
divisionem & mixtionem patiuntur. Bilis, succus pancreaticus, succi intestinales,
propter concitatam ab equo agitationem copiosius erumpunt. Totam agitando cor-
poris compagem equitatio, vasorum actionem promovet, fluidaque iteratis pressio-
nibus validius propellit; melius ergò & vegetius intra ventriculi texturam absolvitur
sanguinis circulatio, frequentiorque ipsius attritio, quam statim uberior excipit suc-
corum gastricorum secretio, feliciùs inde absolvitur emendaturque digestio. Quid
ergò miraberis tot homines ventriculo debiles, simplicis equitatione sibi Medicinam
adhibuisse, licet in vanum jam omnimoda usurpavissent auxilia? Quid mirum si
rustici, viatores, duris & indefessis exercitati laboribus, aliis perfectius digestionem
absolvant? Quid denique mirum quòd è contrâ studiosi, sedentarii, licet admodum
robusti, tot ex parte ventriculi patiantur mala, tandiuque langueant? Alimento-
rum debitè absolutâ digestionem, debita & conveniens subsequitur *Chylificatio*, id est
à facibus expurgantur, eaque præsertim indole lacteas subeunt venas. Hinc chylus
neque nimis crassus, neque acris, neque acescens, sed homogeneus, omnique alibili
dote præditus. Ad sanitatem tuendam, quanti interfit his dotibus pollens chylus norunt
physiologi: apud ægros verò jugiter experiuntur clinici; si quidem à pravis digestio-
nibus morbos ferè omnes suam originem ducere comperiunt, nec nisi digestionem
emendando ejusmodi morbos debellare valent.

I I I.

RITE peractâ digestionem, optimus sobolescat sanguis, cujus ad circuitum duo
sanè necessariò requiruntur. 1°. Ex fluidorum parte: certa quædam fluiditas &
homogeneitas. 2°. Sufficiens & ordinata vasorum actio: sed præstò aderit fluiditas dum
cæteris paribus, omni dote memoratâ præditus erit chylus. Quid enim sanguis nisi
chylus ipse ulteriùs elaboratus? Rubros globulos constituit sex chyli globulorum
adunatio; fero/usque latex ipsissimus chyli latex est. Hæc ergò utriusque partes, ulteriori
elaboratione differunt magis quàm indole. Porro uti naturam chyli redolet sanguis, ita
quicumque humores alii sanguinis redolent energiam, nihil enim sanguis nisi serosa
pars & mucilaginosâ chyli ulteriùs elaborata. At humorum indoles à cujuscumque fluidi
expurgatione magnoperè pendet; sed cùm præsertim secretionibus adjuvandis con-
ducatur equitatio, ex hac adhuc parte aderit sanitatis commodum. Sanguinis autem pro-
movendo circuitui vasorum requiritur actio. Verùm hæc sive tonica sive muscularis
actio, ab equitatione maximè juvatur: blandâ enim & continuâ agitatione, succu-
tiuntur vasa & excuscantur. Moderato equi motu arteriarum systalticæ audauctur
vires; hinc pressio sufficiens & actio in fluida: hæc autem renixu in solida impetum
edunt, & ideo utriusque reciproco adaucta motu, fluida comminuuntur, intimiùs

miscentur homogenea, extricantur aliena, tandemque nativum illud fluidas inter & solidas corporis partes conciliatur & servatur æquilibrium. Sic ad quascumque secreciones idonea paratur materia. Sed à debità chyli constitutione laudabilique sanguinis circuitu, unà cum fluidorum pressione potissimum pendet ἀμύττωσις. Omnia ad hoc opus requisita ab equitatione exurgunt, in chylo, in sanguine, in ipsâmet vasorum actione; partes itaque chyli globosæ communi oceano immixtæ, cordis, arteriarum simul & viscerum ac musculorum actione densantur. Quæque densantur ratione, à facibus expurgantur; ut porè tot in circuitibus agitata & volutata, factâ autem depuratione ipsis conciliatur *homogeneitas*. Hæ autem partes sui quasi factæ juris, efficacius attractionis exerunt vires, sesequæ sex adunant globuli, vel in eandem satism constantem massam vasorum actione compinguntur, eoque modo in genuinum mutantur sanguinem. Porro cum intrâ pulmonum substantiam maximè hæc fiat ab equitatione pressio, ἀμύττωσις efficacius absolvi, rem pensitanti manifestum habebitur; fortius enim & efficacius hæc exercitatione moderatâ, sua in fluida agunt arteriæ pulmonales, nam ab aeris actione, elatere, & pondere, alternatim premuntur & fulciuntur: ibique per equitationem sæpius & celerius hæc contrahuntur arteriæ: hinc repetitis ictibus magis ac magis chyli partes compinguntur. Sed & equitatione sæpius renovatur aer quàm li quiescat homo; hinc & subtilissimum quid, & magis elasticum forsitan sanguini pulmonali suppeditat hoc genus exercitii, quo perfectius fiat ἀμύττωσις.

I V.

JAM VERO perfectus sanguis materiem secretionum sibi analogam suppeditabit; secreciones enim ut debite fiant, præcipuè requiruntur & humorum ad organa secretoria appellentium quantitas, & eorundem elaboratio, ut hic aut ille exurgat secretus humor. Aderit jam quantitas, dum ritè se sanguis habebit; aderit etiam elaboratio, dum arteriæ lymphaticæ, secretorii tubuli, reactionis motu, elatere & motu tonico, suæque vigeant resistentiâ. Porro hæc omnia dantur, cum sanguinea vasa vegetè pulsant. Quorsum ergo id ulterius probaremus, cum ex præcedentibus ab ipsâ quidem equitatione secreciones optimè fieri deducatur? Verùm tot secretorii tubuli ab humore interius contento obstructi & ingurgitati, vix ac ne vix quidem in fluida præinsarctu ac debilitate agere valent. Hos commovet tubulos repetitis vicibus & succutiendo proritat equitatio; fluidum agitat contentum, & successu temporis dividit; unde tubulorum partim adaucto robore, & aliquali recuperatâ humorum *fluxilitate*, moveri & circumagi incipiunt concreta; hæcque operâ, huc usque ingurgitati seeliberant tubuli, eâ quidem notatione, & ab omnium tunc magis intensâ musculorum actione adjuti. Præterea cum vegetius pulsant arteriæ, latitem fortius & ulterius movent, partesque concretas continuo urgent; hinc ad resolvendas obstructions tantoperè Gymnasticæ, præcipuèque equitatio, commendatur.

Dum ritè secreciones absolviuntur, ab heterogeneis debite expurgatur sanguis, neque in sui compositione defectu aut excessu peccat; succi tunc digestivi, ut par est, secernuntur; unde chylus ad conficiendum sanguinem idoneus evadit, ac sub eo proinde respectu ita sibi auxiliatrices manus præbent χυλῶσις & ἀμύττωσις: omnium idèò secretionum & sanguinis bona erit indoles, & faciliè parabitur nutritionis materies; nam cum vigentibus omnimodè secretionibus & excretionibus colatoria maelibet suo fungantur munere, nutritioni dicata materies elaboratur. Hæc enim præfertim in vasis minimis & in nevrolymphaticis suas acquirit dotes, ibique fiunt & depreditiones & repARATIONES. Ergo melius exinde nutrietur corpus, magisque vigebit. Hæcque ratio est cur sæpè homines, dum vitam sedentariam agerent, graciles macilent, per equitationem pinguescant. Nec aliunde juvenes magis grandescere & corroborari perhibentur, quàm peregrinationibus & aeris mutatione; quippe inter peregrinandum nunc equo, nunc navi, nunc rhedâ corpus exercent.

V.

EXCRETIONES pati corpus humanum cuicumque notum est. Quibus enim nutrimur assumpta satis non sunt homogenea nobis & analogæ, idèò ad excernenda quæ nobis sunt insensæ, multiplices paravit vias provida semper Natura. Nostre.

4

aliunde fluida calore & motu, ut pote oleosa & mucilaginosa, spontaneâ vi indefinenter rancescunt; tum similiter solidorum abrasâ partes omnes foras eliminandâ. Quantâ subsequantur morborum iliades, si immisceantur excretiones, nemo nescit. Maximi igitur interest ad incolumem servandam sanitatem ut foveantur excretiones. Porro alia inter auxilia cujuslibet generis excretiones promovet equitatio. Primò quidem sæcum excretionem intestinalium provocat, quatenus musculorum & viscerum abdominis adauctâ systole, præcipueqne diaphragmatis, vehementius pressæ quæ subjiciuntur, feliciùs foras amandantur faeces. 2.º Cæteris paribus uberius fit urinæ excretio, cum nempe moderato equitationis motu, alternatim succutiuntur renes, ad partium heterogonearum excretionem præparatur lymphatica moles, lymphaticæ resolvuntur concretiones, uberiorque per renes fit urinæ excretio. 3.º Melius & vegetius peragitur cutanea excretio, tum ob virium systalticarum & musculorum intensam magis actionem, tum ob feri lixivialis evolutionem, ut potè quod per equitationem, uti diximus, humorum oceano communi stagnantes, & quasi concreti liquores extricentur faciliùs, vegetiusque inquinamenta sua foras expellat sanguis. Nec omittendum est corporis peripheriam equitationis ope per lintea & corporis indusia veluti fricari; quantum verò embrocationes frictionesque transpirationem promoveant & exfufcitant, apprimè noscitur.

At quantum æquabilis juvat equitatio, tantum immoderata nocet: corporis enim violentiori motu non leviter pectus excandescit, stagnat sanguis intra pulmonum dedaleos anfractus, asperiores in abdomine patitur lessor musculorum depressiones, molestius complanatur diaphragma, vasorum abdominis majores trunci mole viscerum obruti sanguinem pariter & difficiliùs admittunt & reddunt ægriùs. Capillaria totius corporis vasa fervidiori & uberiori turgent sanguine; crassescens inde sanguis lentius multò progreditur, hæret in minoribus vasis, ac tandem interceptis secretionibus, variæ in variis corporis partibus obstructions sobolefcunt, infelicissimi morborum prodromi. Tot igitur incommoda si vel præcavere vel expellere animus est, leni, repetitâ & constanti equitatione utendum, non statim à pastu, non ubi fames urget, non in locis asperis, non diutius in aprico, ad sub umbrâ potiùs, in aëre sudo & salubri; sic hystericæ, melancholicæ, hypochondriacæ medelam sibi accersunt. Manifestum est igitur quare pallidæ virgines, hæctici, & phisici ab equitatione sæpè sapiùs convalescant; quare, & quidem meritò, ad hujusmodi morbos profligandos pro efficaciori auxilio habeatur, aliisque cujuscumque speciei remediis anteponatur equitatio. Sed quid multa? Si valetudini consulas, nec remedia usurpes plurima, nec adhibeas frequentius. Quàm multi enim morbum præcavendo, morbum ipsum & mortem accersivere? Compensariam magis ad sanitatem indicamus viam. Has leges ut saluberrimas præscribimus: aërem purum feligas; animi pathemata compesce; provocetur per modicum laborem fames; ad mensam accedito non impleturus stomachum, sed sumpturus tantum parçâ manu quod satis est; nihil motibus inconditis tribuas, intempestivæ quieti nihil; quæ excerni & retineri debent, fac ut suas optimè & uti decet vices obeant. Verbo dicam, interdum equitare memineris; præceptorum artis medicæ summa est; in illorum observatione sanitas ipsa continetur; unde concludimus;

Ergò ad sanitatem Equitatio.

Proponebat Parisiis LUDOVICUS-CLAUDIUS GUILBERT, Parisiensis, Doctor
 Monspelienfis, Regis Exercituum Medicus ordinarius; necnon Saluberrimæ
 Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus,
 A. R. S. H. 1765, A SEXTA AD MERIDIEM.